

való megjelenése más szempontból is. Népi demokráciánk kultuszokormányzata jelen tanév kezdetétől fokozatosan hozta létre felsőoktatásunk reformját, a magyar egyetemi és főiskolai oktatás szükséges és aktuális átszervezését, Igen tanulságos a magyar felsőoktatási reform és a Kaftánov által ismertetett szovjet eredmények összehasonlítása. A szovjet felsőoktatás a népiség és a szocializmus jegyében épült ki — a magyar közoktatási reform is hasonló célkitűzésekkel lép a szocialista kultúra megvalósításának az útjára.

Kaftánov a cári idők elmaradott és antiszociális kultúrpolitikájára, mint történelmi háttérre utal könyvének egyes fejezeteiben. Idézi a cári idők hírhedt kultuszminiszterének, Sjeljánovnak körlevelét, amelyben elrendelte, hogy „háztartási alkalmazottak, lakások, stb. gyermekeit középiskolába felvenni nem szabad” s hogy „a nincstelenek gyermekeinek nem fognak iskolát állítani”. (76. old.)

Ma, a szocialista Szovjetunióban egészen más a helyzet az oktatás terén. Nemcsak a középiskolát végzik el a nép, a „nincstelenek” gyermekei, hanem az egyetemekre, főiskolákra is ezek kerülnek elsősorban. A Szovjetunióban a népe, a munkásosztályé a vezetőszerep s így az egyetemet, főiskolát is a nép, a vezető munkásosztály gyermekei népesítik be.

Kaftánov könyve átfogó képet ad a szovjet felsőoktatásról. Megismerteti az olvasót a Szovjetunió egyetemeivel, főiskoláival, a pedagógusok, orvosok, művészek, mérnökök, mezőgazdasági szakemberek képzésével, külön fejezetet szentel a Szovjetunió tudósainak, kutatóinak a bemutatására, színesen jellemzi a mai szovjet főiskolai hallgatók munkáját, életét, szórakozását.

Az egész kötet fényes dokumentuma nagy adathalmazával annak a hatalmas fejlődésnek, amely a szovjet államvezetés hatására bontakozott ki a szovjet tanügy erén, s az új ötéves terv még további eredmények megvalósítását tűzte ki célul. A szovjet felsőoktatás folytatólagos terve: a nép széles tömegeiben mindinkább kiépíteni a tudományt és művészetet s hogy megtegye a „Szovjetuniónak formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúráját”.

KIRÁLY JÓZSEF

M. I. KALININ: A KOMMUNISTA NEVELÉSRŐL. (Szikra.)

Michail Ivánovics Kalinin több mint húsz évig állott a Szovjetunió legfelsőbb állami szervezetének élén. E hosszú idő alatt igen nagy figyelmet szentelt a szovjet ifjúság kommunista nevelésének. A fiatalsághoz intézett tanácsaiban, kívánságaiban és utasításaiban éles fényben mutatkozik meg gazdag élettapasztalata és bolshevik bölcsessége.

Ebben a kötetben Kalinin tanulmányait, cikkeit, különböző alkalmakkor elmondott beszédeit találjuk meg összegyűjtve.

A könyvet végigolvásva az az érzésünk, hogy Kalinin megvalósította Leninnek a kommunista nevelésről való végrendeletkezését, amely arról szól, hogy meg kell tanítani az ifjúságot arra, hogy a marxizmus elveit az adott helyzetben a leghelyesebben alkalmazza. S ezt maga Kalinin is kihangsúlyozta egyik, a nevelőkhöz intézett előadásában: nem elég Marx, Engels, Lenin, Sztálin műveinek pusztá ismerete, a cél a marxizmus-leninizmus eredményes gyakorlati alkalmazása.

Kalinin könyve igen széles skálán mozgó nevelői munkáról tesz tanúságot. A kötet tartalmazza azokat a beszédeket is, amelyeket a szovjet ifjúság-életcsapatához, a Komszomolhoz intézett különböző alkalmakkor. „Az emberiség egész eddigi történelmének folyamán egy fiatal nemzedék sem élt át ilyen nagy-szerű időkét — állapítja meg egy Komszomol-értekezleten mondott beszédében, (23. old.) Hatalmas lehetőségek állanak a mai ifjúság előtt s. következőképp hatalmas feladatok és felelősség is — s a Komszomol ezt átérezte.

Fontos munka Kalinin szerint a nevelők nevelése is. Egy tanítói gyűlésen a következőket mondta a nevelők feladatáról: „Nálunk nevelődik a szocialista társadalom új embertípusa. Ebbe az emberbe a legjobb emberi tulajdonságokat kell beleoltani. A tanító feladata az új embernek, a szocialista társadalom emberének a nevelése. Minden tanító kötelessége, hogy ismereteit átadja a néptömegeknek, hogy napról-napra résztvegyen a közösség életében”. (48. sk. old.)

A kötetből egy nagy szovjet-nevelő egyéniségét, gondolatait ismerjük meg, amint a Komszomolhoz, a tanítósághoz szól, vagy a kolhoz-titkárok feladatait fejtegeti, vagy a nagy Honvédő Háború

agitátorait, ifjú tisztjeit neveli Nagy nevelői szerefet, az emberi magatartások mely lélektani ismerete találkozik éssze ezekben a tanulmányokban a politikus erős hitével és kemény akaratával.

A mai magyar nevelés sokat tanulhat Kalinin-kötetéből. S ezt a tanulságot magának Kalininnak a szavaival így fogalmazhatjuk meg: „Nem elégedhetünk meg a polgári társadalmi rend pusztá kritikájával. Ami a legfontosabb most — az a gyakorlati eredményekért való harc a politika, közgazdaság, kultúra, tudomány, művészet, stb. minden területén. Nyilvánvaló, hogy a kommunista nevelésnek is ebben az irányban kell haladnia.“ (80. old.)

KIRALY JÓZSEF

BISZTRAY—KERECSENYI: A MAGYAR PRÓZA KÖNYVE. (II.) (A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1948.)

A magyar irodalom jellegzetes prózaszövegei gyűjteményes kiadásának folytatásaként megjelent könyvben Bisztray Gyula a XIX. század magyar prózájáról igyekszik hű képet adni a bemutatott szemelvények alapján. A jelentős irodalomtörténeti vállalkozás I. kötetében Kerecsényi Dezső annakidején a régi magyar prózát szedte szemelvényekbe nagy hozzáértéssel és eléggé nem méltányolható filológus-lexikometességgel, míg a sorozat befejező, III. köteté, mely a magyar prózát foglalja magában, az év folyamán fog napvilágot látni.

Közhasználatra szánt, jelentékenyebb összefoglaló jellegű prózái gyűjteményt eddig nem ismerünk. Feltétlenül fontos volt tehát, hogy e nemes vállalkozás ne akadjon el az első lépés után — Kerecsényi Dezső nagyértékű compilációjával. Bisztray Gyula e kötetben Kazinczytól Arany Lászlóig bemutatja szépirodalmunk jelességeit, valamint kritika- és történetirodalmunkat, kiterjeszkedve a szónoki beszédre és általában az értekező prózára is. E tartalmi tagolódásnál felvetődik a kérdés: szerencsés volt-e vajjon a szépirodalom terhére (az áttekinthetőség egységét figyelembe véve) e bizonyos szempontból idegen terület bekapcsolása az antológiába? Ha kizárólag a széles olvasóközönség szempontjából vesszük figyelembe, talán joggal mondhatjuk, hogy nem. Ez esetben azonban felmerül az

antológiák soha ki nem számítható *alsó hibahatára*. Nehéz ugyanis eldönteni a laikus érdeklődő közönség és a beavató kutató felé egyformán kielégítő fontossági és célszerűségi szempont szerkesztési kérdését. Véleményünk szerint a *kettőnek* biztos ötvözetét kell nyújtani az antológia szerkesztőjének úgy, hogy a szakmabeli kutató felé a *műfajváltozatok szerepének* kihangsúlyozásával a próza (jelen esetben az új magyar próza) *kialakulása és fejlődése* a laikus közönség előtt is világos és érthető legyen. Végső fokon tehát nem a kor stílusbeli egysége, hanem dialektikája a végcél. Ilyen szempontból feltétlenül helyes volt Bisztray álláspontja, amikor a szórakoztató célú széppróza kifejtése mellett nem feledkezett meg Deák felirati javaslatáról, Horváth Mihály történeti prózájáról, Szász Károly kritikai esszéjéről és Salamon Ferenc irodalmi tanulmányairól. A műfajváltozatok látszólagos ziláltságát ugyanis közös nevezőre hozza ama körülmény, mely az írói igény kihangsúlyozására utal. E széles horizontú bemutatásnál legfeljebb csak a korabeli folyóiratokból vett passage-okat tartjuk feleslegesnek, melyek már a zsurnalisztika távolabbi területéhez tartoznak.

Külön értéke a kötetnek a huzincoldalas bevezető, melyben Bisztray vázlatosan is pontos áttekintést ad a század irodalmának összefüggéseiről és történetének keresztmetszetéről. Ugyancsak itt sorolja fel a szerkesztés-technikai szempontokat is, melyek a kötet összeállításánál vezették. A testes könyv végéhez illesztett ú. n. *jegyzet-szótár* alfabetikus sorrendben magyarázza a szövegekben előforduló s a teljesebb megériést célzó neveket és szavakat.

Ezek után érdeklődéssel várjuk a sorozat utolsó kötetét, mely teljessé hivatott tenni prózairodalmunk nemes hagyományainak gyűjteményes bemutatását. (A könyvet egyébként kizárólag a Tudományos Akadémia könyvkiadóhivatala árúsítja, sajnos, kissé magas áron.)

KALOCSAI IMRE

FRANÇOIS RABELAIS: PANTAGRUEL. (Cserépalvi.)

A világirodalom egyik legérdekesebb s legvidámabb alkotását jelentette meg a kiadó e könyvvel. Rabelais, aki Balzac realizmusának nagy előfutárját jelenti a francia irodalomban, satirikus művé-